

ויורה

(Vaivara). מחנה ריכוז ומעבר בצפון-מזרח אסטוניה. המחנה הוקם, כנראה ב-1943, בסמוך לתחנת הרכבת ו'. תחילה היה מחנה לשבויי מלחמה סובייטים. מאוגוסט 1943 עד פברואר 1944 היה מחנה הריכוז ו' מחנה מרכזי (Stammlager) של כ-20 מחנות עבודה ברחבי אסטוניה, שאליהם הובאו כ-20,000 יהודים מגטאות וילנה וקובנה שבליטה וכן מלטויה. בהגיעם לאסטוניה הוחזקו היהודים הללו זמן מה בו', ולכן כונה גם מחנה מעבר (Durchgangslager). נוסף לכך היה ו' מחנה ריכוז, ונמצאו בו במוצע 1,300 אסירים, רובם הגדול יהודים (גברים, נשים וילדים) ומיעוטם רוסים, הולנדים ואסטונים. המפקד הראשי (לאגרומנדנט) של מחנה ו', וכן של שאר המחנות ליהודים באסטוניה, היה ס"ס האופטשטורמפירר הנס אומייר. בדרג של לגרפירר ניהלו את המחנה מקס דלמן, קורט פאניקה והלמוט שנאבל. הרופא הראשי היה ד"ר פרנץ פון בותמן. הצוות המינהלי של המחנה כולו (S.S. Dienst-Dommandeur Staab k.l. Waiwara) היה מורכב מאנשי ס"ס מיחידת ס"ס 'גלגלת המת'. השמירה על המחנה היתה בידי יחידה של אנשי ס"ס אסטונים. האסירים עבדו מבוקר עד ערב בעבודות פרך שונות, כגון סלילת מסילת ברזל, כריית תעלות נגד טנקים, חציבת אבנים גדולות וגריסתן לחצץ, כריתת עצים ביערות ובשטחי ביצות בעמידה עד הברכיים במים קפואים למחצה, וכדומה. המזון היומי שקיבלו האסירים כלל 200 גרם לחם עם מרגרינה או ריבה, קפה וכן מרק ירקות. לאחר העבודה ובלילה הצטופפו האסירים בצריפי עץ שקירותיהם דקים מאוד. כול צריף היה מחולק לחמישה מדורים, ובכול מדור הוחזקו 70-80 אסירים, והם ישנו על דרגשים בני שלוש קומות. מים חולקו במשורה, ולפיכך הותרה הרחצה רק לעיתים רחוקות. כתוצאה מכך פשטה במחנה הכינמת וכן פשטו מחלות רבות. החולים והתשושים שבקרב האסירים היהודים, ובכללם זקנים וילדים שלא צלחו לעבודה, נרצחו במסגרת סלקציות. הסלקציה הראשונה נערכה בסתיו 1943 בכיכר המיסדרים של המחנה: 150 גברים ונשים יהודים שלא נמצאו כשירים לעבודה הועברו במשאיות ליער הסמוך ושם נורו. בסלקציה השנייה הוצאו למוות כ-300 יהודים, בעיקר חולי טיפוס. ב-20 סלקציות אחרות, שנערכו בערך אחת לשבועיים, נרצחו כ-500 אסירים יהודים. באחת הסלקציות נרצחו הילדים, שעד אז היו מרוכזים בצריף מיוחד. עשרות רבות נהרגו ונפצעו ממכות ומעונשים של אנשי הס"ס. משהתקרב הצבא האדום הוצאו כמה מאות משרידי האסירים מו' מערבה לסאקי (Saki). ב-1968 הועמד הלגרפירר הלמוט שנאבל למשפט, ונידון ל-16 שנות מאסר. ב-1969 קוצר עונשו לשש שנות מאסר.